

Nr 22.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 59, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt
- 2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft fjorton i anledning av densamma vid vårsessionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren

- nr 355 av herr *Gränebo m. fl.*,
- nr 357 av herr *Lundqvist m. fl.*,
- nr 359 av herr *Spetz*,
- nr 360 av herr *Arrhén* och fru *Svenson* samt
- nr 366 av herr *Mannerskantz m. fl.*; ävensom inom andra kammaren
- nr 423 av herr *Lundberg*,
- nr 425 av herr *Staxång m. fl.*,
- nr 427 av herr *Sundström m. fl.*,
- nr 428 av herr *Sundström m. fl.*,
- nr 429 av herr *Hæggblom m. fl.*,
- nr 430 av herr *Hæggblom*,
- nr 431 av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*,
- nr 437 av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.* samt
- nr 445 av herr *Utbult m. fl.*

Fem av motionerna äro likalydande med andra motioner, nämligen I: 359 med II: 445, I: 360 med II: 425, I: 366 med II: 429, II: 431 med I: 355 samt II: 437 med I: 357.

Vid höstsessionens början ha i frågan väckts ytterligare fyra motioner, vilka utskottet även behandlat, nämligen

- inom första kammaren
- nr 523 av herr *Spetz*, samt
- nr 525 av herr *Sundberg*; ävensom inom andra kammaren
- nr 623 av herr *Holmberg m. fl.*, samt
- nr 624 av herr *Nordkvist m. fl.*

Av dessa motioner är I: 525 likalydande med II: 624.

De i motionerna framförda yrkandena återgivas i det följande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

I ärendet ha till utskottet inkommit skrivelser från landshövdingen i Kalmar län, förvaltningsutskottet i Kalmar läns södra hushållningssällskap och Stockholms läns fiskareförbund samt ett flertal fiskare och strandägare, varjämte deputationer från olika trakter av landet fått företräde inför utskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För närvarande saknas lagbestämmelser om hur långt ut i havet och större insjöar fastigheternas ägovälde sträcker sig, och man har vid bedömande av hithörande frågor varit hänvisad att söka ledning närmast från vissa delvis oklara och svårtolkade stadganden om gränserna för enskild fiskerätt. I samband med utarbetande av förslag till ny lag om rätt till fiske har det visat sig lämpligt att i särskild lag, avsedd att helt eller delvis inflyta i en blivande ny jordabalk, uttryckligen reglera frågan i vad mån rikets vattenområden skola anses ingå i fastigheterna eller utgöra »allmänt vatten», som ej omfattas av enskild äganderätt.

Enligt förslaget till sådan lag skall vid öppen havsstrand det enskilda vattnet i regel sträcka sig 300 meter ut från stranden. Öar och holmar med mindre längd än 100 meter skola liksom hittills kunna ingå i fastigheterna men skola ej ha något självständigt vattenområde. I vikar och skärgårdar hänföres till fastigheterna vidare allt vatten som saknar bredare förbindelse med öppna havet än en kilometer. Dessutom skola vissa andra, särskilt uppräknade fjärdar i Norrbottens och Kalmar län vara enskilda.

I insjöar och vattendrag skall enligt förslaget allmänt vatten finnas endast i de öppna delarna av Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Mälaren blir sålunda i sin helhet att hänföra till enskilt vatten.

De föreslagna bestämmelserna ansluta väsentligen till gällande rättsuppfattning men kunna på vissa ställen medföra en utvidgning av det enskilda vattnet och på andra ställen en minskning därav. Om intrång sker i enskild äganderätt, skall gottgörelse lämnas av statsmedel. Stadganden härom ha upptagits i förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. Enligt detta förslag skall anspråk på ersättning framställas inom fem år hos särskilda nämnder, kallade fiskevärderingsnämnder. Dessa nämnder skola även pröva vissa fiskerättsliga ersättningsanspråk som kunna uppkomma i anledning av den nya lagstiftning angående rätt till fiske, varom förslag framlagts i proposition nr 60 till innevarande års riksdag (se utskottets utlåtande nr 23).

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Gällande rätt, lagberedningens jordabalksförslag, fiskerättskommittén, remissyttrandena över kommittéförslaget, lagrådsremissen ang. fiskelagen, lagberedningens utlåtande, lagrådsremissen ang. gränslagen, lagrådet och propositionerna.

Här torde lämpligen först behandlas gränsen mellan allmänt och enskilt vattenområde i havet, därefter motsvarande gräns i sötvatten (s. 10) och slutligen gränsen vid friliggande holmar och skär m. m. (s. 11).

Enligt hävdvunnen uppfattning finnes i havet en yttre gräns för det vattenområde som är under enskild äganderätt. Emellertid saknas närmare bestämmelser om utsträckningen av det enskilda vattnet.

I 1766 års *fiskeristadga* upptogs såsom huvudregel att »vid öppna havsstranden eller där ingen skärgård är, såsom ock utom skären, får jord- och strandägaren ej sträcka sin enskilda rättighet till fiske och vatten vidare, än dess landgrund räcker, som vid stranden ligger och därifrån utlöper». Avfattningen av denna regel torde närmast ge vid handen, att icke blott fiskerättszonen utan strandägarens vattenområde över huvud skulle bestämmas av landgrundets utsträckning. Begreppet landgrund var emellertid så obestämt, att önskemål så småningom framfördes om ett förtydligande härav. I 1852 års *fiskeristadga*, som utfärdades i administrativ ordning, bibehölls beträffande fisket den äldre stadgans landgrundsregel men en subsidiär bestämning tillfogades. I nu gällande 1896 års *lag om rätt till fiske* har den tidigare landgrundsregeln helt bortfallit och den subsidiära bestämmelsen i 1852 års stadga har, med vissa jämkningar, upptagits såsom huvudregel sålunda att, där ej annorledes är lagligen bestämt, strandägarens enskilda fiskerätt vid öppna havsstranden och utom skären skall omfatta allt det vatten som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Rörande ägo gräns (i motsats till fiskerättsgräns) i öppna havet har emellertid icke givits någon senare uttrycklig bestämmelse än regeln om landgrund i 1766 års fiskeristadga.

Beträffande förarbeten till 1766, 1852 och 1896 års författningar samt vissa senare lagförslag må hänvisas till framställningar i lagberedningens förslag till jordabalk I (SOU 1947: 38 s. 43—46) och fiskerättskommitténs förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar (SOU 1947: 47 s. 41—60).

Strandäganderättens utsträckning i havet har praktisk betydelse även i andra hänseenden än beträffande rätt till fiske, såsom för jakt, rätt att uppföra större brygga eller andra mera betydande anläggningar i vattnet (rätt att vid stranden ha mindre brygga, båt-, bad- eller tvätthus eller annan dylik byggnad tillkommer däremot i princip strandägare oberoende av äganderätten till vattenområdet), rätt att utnyttja vattenområdet som limmermaga-

sin, rätt att taga i besittning mark som torrlägges genom landhöjning, uppslamning eller invallning, rätt till sten-, sand-, lång- och vasstäkt samt äganderätten till skär. Beträffande sådana former av vattenområdets nyttjande som badning eller färdande med båt har man att räkna med en allmans rätt (SOU 1947: 38 s. 46 f).

Lagberedningen har i sitt nyssnämnda *jordabalksförslag* i samråd med fiskerättskommittén utarbetat bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet. De överensstämman i sak med de av kommittén föreslagna reglerna för utsträckningen av enskilt fiskevatten. I avbidan på att jordabalksförslaget skall bli lag har *fiskerättskommittén* — för att undvika skiljaktighet mellan äganderättsgräns och fiskerättsgräns — brutit ut lagberedningens stadganden om gräns mot allmänt vattenområde till ett särskilt lagförslag.

De sålunda föreslagna reglerna för fastigheternas utsträckning i havet innebära följande (jfr prop. nr 60 s. 27 f).

Till fastighet skall i havet hänföras allt vatten inom trehundra meter från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup når längre ut, allt vatten inom denna djupkurva. Denna regel — strandvattenregeln — ersätter den nu i rättstillämpningen antagna regeln att strandägarnas vattenområde sträcker sig till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager.

Den nuvarande regeln, att vattenområde i saltsjön inomskärs tillhör dem som äga stränder och holmar omkring vattenområdet, den s. k. inomskärsregeln, ersättes med bestämmelse att till fastighet — utöver vad ovan sagts — hänföres allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd, och som från fastlandet skiljes allenast av sådant slutet vattenområde. Denna regel — den s. k. kilometerregeln — innebär, annorlunda uttryckt, att de vatten i sin helhet äro enskilda, till vilka man ej kan komma in från öppna havet utan att passera vatten så trånga, att bredden ej uppgår till mer än en kilometer, räknat från stranden av fastlandet eller av ö eller holme om minst etthundra meters längd. Kilometerregeln äger icke tillämpning på vatten vid friliggande öar och ögrupper, t. ex. Gotland och Öland.

Slutligen stadgas, att till fastighet hänföres jämväl annat vatten, såvida det helt omgives av vatten som förut sagts. Härigenom förhindras, att med tillämpning av strandvattenregeln och kilometerregeln skulle uppkomma smärre isolerade allmänna vattenområden.

Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skola vattendjup och strandlinjer bestämmas efter normalt medelvattenstånd.

För vissa kuststräckor ansåg kommittén (s. 75, 177, 326 f.) lämpligt att det med statsbidrag utgäves särskilda hjälpkartor av inofficiell karaktär.

I *remissyttrandena* har förslaget i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Endast från kammarkollegiet har invändning framförts mot att

samtidigt med frifiskegränsen i lag regleras fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde; kollegiet har även hävdats att i de forna dansk-norska landskapen Blekinge, Skåne, Halland och Bohuslän strandäganderätten borde inskränkas; en ledamot var dock skiljaktig och motsatte sig dylika särregler. I remissyttrandena ha de föreslagna gränsbestämmelserna i regel ansetts utgöra en rimlig avvägning mellan olika intressen och ägnade att underlätta utövandet av fiskerinäringen. I vissa yttranden ha dock gjorts erinringar mot gränsdragningsreglerna, särskilt mot den att fiskerätt ej skulle förknippas med vissa mindre holmar och skär. Från några håll har vidare hävdats, att de föreslagna bestämmelserna för vissa kuststräckor alltför mycket avvika från vad som där ansetts vara gällande rätt, och påyrkats särregler för dessa delar av kusten. I ett par yttranden har slutligen förordats, att gränsdragningen skall ske efter lokala undersökningar och att man vid dessa skall eftersträva en närmare anslutning till rådande förhållanden. Beträffande det närmare innehållet av remissyttrandena hänvisas till prop. nr 59 s. 15—18 och prop. nr 60 s. 28—39.

Den 25 februari 1949 hänsköt Kungl. Maj:t till lagrådet förslag till lag om rätt till fiske, m. m., upptagande bland annat de av fiskerättskommittén föreslagna bestämmelserna om gräns mellan fritt och enskilt fiskevatten, formellt överarbetade samt kompletterade med vissa lokala jämkningar i Norrbottens och Kalmar län. Därvid anförde *föredraganden, chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Sträng*, bland annat följande.

»Av grundläggande betydelse för fiskerätten vid saltsjö kusterna är gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten.

De nu gällande reglerna om denna gränsdragningsmetod äro till följd av sin oklara formulering svårtolkade och ha ofta givit upphov till tvister. Olägenheterna härav ha blivit allt mer påtagliga, i samma mån som fiskets betydelse ökat både ur ekonomisk synpunkt och ur rekreationssynpunkt. Rättsläget är oklart och fullt klagörande prejudikat saknas. Det må i detta sammanhang endast erinras om att beträffande vissa avgöranden i högsta instans kommittén ansett sig kunna uttala att den uppfattning, som där kommit till uttryck, torde — även med hänsyn tagen till de särskilda lokala förhållandena — representera en extremt vidsträckt tolkning av inomskärsbegreppet.

På sätt kommittén anförts kan en lösning knappast vinnas utan att man i någon mån bortser från det rådande rättsläget och söker sig fram efter delvis nya linjer, även om detta skulle medföra vissa rubbningar av bestående förhållanden. I den mån intrång därigenom sker i enskild rätt, bör ersättning utgå.

I valet mellan olika gränsdragningsmetoder måste enligt min mening systemet med normerande kartor eller med förteckningar över vilka vatten som äro enskilda och vilka som äro fria i princip avvisas. De försök, som i sådant hänseende tidigare gjorts beträffande Väneren och Hjälmaran, mana icke till efterföljd.

Jag ansluter mig i stället till kommitténs förslag, att omfattningen av det

enskilda fiskevattnet skall bestämmas genom en generell regel, som gör till enskilt dels strandvattnet och dels vissa inomskärsvatten m. m.

Mot utformningen av strandvattenregeln ha endast några få anmärkningar gjorts, närmast avseende det av kommittén valda avståndet från stranden, 300 meter. Detta avstånd synes dock lämpligt som huvudregel, och tillräcklig anledning synes ej heller föreligga att för någon viss kuststräcka frångå den allmänna regeln.

Av större räckvidd är frågan, huruvida endast vissa landbildningar skola medföra fiskerätt och, om denna fråga besvaras jakande, huruvida den av kommittén föreslagna begränsningen till holmar med minst 100 meters längd är den lämpligaste.

Vad den första frågan angår må framhållas, att det synes uteslutet att låta varje landbildning, om än aldrig så obetydlig, medföra fiskerätt. Det torde till belysande härav vara tillräckligt att erinra om att det är så gott som ogörligt att fastställa, huruvida de tusentals friliggande bränningarna utanför skärgårdarna vid medelvattenstånd helt eller endast delvis ligga under vattenytan. En sådan regel skulle vidare lätt kunna missbrukas genom att enstaka stenblock avsiktligt utplacerades på lämpliga fiskeställen.

Om det sålunda knappast kan råda någon tvekan om att en begränsning här är nödvändig, återstår det dock att avgöra, hur denna begränsning skall ske. Med rätta har kommittén framhållit, att det här fordras en enkel och lättillämpad regel.»

»Jag anser alltså den av kommittén valda metoden att endast låta holmar med viss längd medföra fiskerätt vara den lämpligaste. Icke heller finner jag vad som förekommit i yttrandena utgöra tillräckligt skäl för att frånga den av kommittén valda minimilängden. Anmärkas må att sammanhängande övertvattensrev, som vid medelvattenstånd håller 100 meters längd, givetvis skall räknas som holme i lagens mening.

Av yttrandena framgår att så gott som fullständig enighet råder om att en strandvattenregel bör kompletteras med en »inomskärs»-regel, som låter mera slutna fjärdar och vikar i deras helhet bliva enskilt fiskevatten. Frågan om utformningen av denna regel har kommittén löst med ett radikalt grepp, nämligen uppställandet av den s. k. 1-km-regeln. Åskådligast framträder kanske regelns innebörd, om man tänker sig gränsen dragen som en enda sammanhängande linje runt fastlandets kust på sådant sätt, att det vid varje punkt av denna linje finnes möjlighet att nå fastlandet utan överskridande av bredare vatten än en kilometer (även här bortses då från landbildningar med en längd av mindre än 100 meter). Friliggande öar och ögrupper, exempelvis Holmön utanför Umeå, vissa utskärgårdar i Stockholms län samt Gotland och Öland, falla utanför. I stort sett synes denna regel giva ett gott resultat. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag även på denna punkt. En skenbar förenkling av 1-km-regeln skulle kunna vinnas, om denna, såsom ifrågasatts i ett par yttranden, finge omfatta även friliggande öar och ögrupper. En sådan förenkling skulle emellertid närmast äga teoretiskt värde. Då det gäller att i praktiken avgöra, var gränsen mellan fritt

och enskilt vatten går i en friliggande skärgård, är det nämligen uppenbarligen enklare att endast behöva ta hänsyn till en enda regel, strandvattenregeln. Härtill kommer att det strandägarintresse, som 1-km-regeln tillgodoser, framstår som mera beaktansvärt i de vatten, som ligga nära fastlandskusten, än i vattnen kring friliggande ögrupper.

Såsom en komplettering av de båda nu nämnda reglerna bör slutligen, på sätt kommittén föreslagit, gälla, att därest det eljest finnes fiskevatten, som helt omgives av enskilt vatten, också sådant fiskevatten skall vara enskilt.

Med hänsyn till vad som anförts i remissyttrandena finner jag emellertid önskvärt, att gränsen på vissa ställen efter kusten får en sträckning, som något avviker från vad som skulle följa av de allmänna reglerna. De ställen jag åsyftar äro Norrbottens län vid mynningen av Torne älv samt vissa delar av Kalmar län. Det är här fråga om en skärgård av särpräglad typ, grund och småbruten. Vidare äro äganderättsförhållandena annorlunda än på många övriga håll, i det att här yrkesfiskarna i stor utsträckning ännu stödja sig på strandäganderätt och ofta samtidigt äro både bönder och fiskare. Dessa förhållanden synas mig böra föranleda vissa jämkningar till strandägarnas förmån, varvid dock uppenbart överdrivna anspråk böra tillbakavisas. Jämkningarna böra enligt min mening få karaktären av undantagsstadganden. Däremot finner jag ej lämpligt att öppna möjlighet att i administrativ ordning göra avvikelser från den i lagen angivna gränsen.

Från några få kuststräckor har det gjorts gällande att den gränsdragning, som kommittén föreslagit och som jag med vissa jämkningar nu förordat, skulle skada yrkesfisket och äventyra fiskevärden i havsbandet. Beträffande andra delar av kusten ha från fiskarhåll uttalats farhågor för att den föreslagna gränsdragningen snarare skulle alltför mycket tillgodose strandägarnas intressen.

Befolknings- och näringsförhållanden växla utefter de olika kuststräckorna. Påfallande är emellertid att de kuststräckor, där fisket nått högst, samtidigt äro de, där fisket utövas av yrkesmän som specialiserat sig på detta näringsfång. Vid dessa kuststräckor är fisket med rörliga redskap i väsentlig mån oberoende av strandrätt. Också där fisket ännu utövas mera som en binäring till jordbruket tyda många tecken på att man kan vänta en större yrkesspecialisering, så att några bli rena lantbrukare och andra rena fiskare. En sådan arbetsfördelning torde ej sällan kunna leda till en rationalisering både av lantbruket och av fisket. Det kommer då också där att ligga i yrkesfiskarens intresse att tillräckliga vatten finnas öppna för det fria fisket. Detsamma blir förhållandet i skärgårdar där äganderätten, såsom ofta är fallet i närheten av tätorterna, övergått till stadsbor eller sportfiskeklubbar. Bestämmelser om fritt fiske bliva där till skydd främst för yrkesfiskarena.

För västkustens del har från några håll yrkats, att enskilt fiskevatten icke vidare skulle finnas i saltsjön. Man har därvid åberopat lokala rätts-traditioner med rötter ända i den dansk-norska tiden. För min del finner jag det icke påkallat, att man nu för västkustens del omprövar riktigheten

av den uppfattning om förefintligheten av strandäganderätt till fisket, som sedan 1766 års fiskeristadga varit gällande för alla rikets kuster och som senast kommit till uttryck i 1896 års lag. Jag kan alltså icke förorda, att för västkustens vidkommande något undantag skall göras från de allmänna reglerna om gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Det väsentliga ur yrkesfiskarens synpunkt synes i stället vara, att de oberoende av strandäganderätten skola ha erforderlig rörelsefrihet i utövningen av sitt yrke. Redan nu gällande bestämmelser giva i mycket betydande grad sådan frihet och, på sätt jag i det följande skall angiva, kommer jag att föreslå, att denna frihet skall ytterligare utvidgas.

Av stor praktisk betydelse är frågan, från vilket vattenstånd man skall utgå vid bestämmande av vattendjup och strandlinjer. Även här har oklarhet rått vid tillämpningen av 1896 års lag och den tolkning, som gjort sig gällande i rättspraxis, har, även om den varit välgrundad med hänsyn till gällande bestämmelsers förhistoria, erbjudit vissa svårigheter i den praktiska tillämpningen. Det är därför angeläget, att frågan nu löses på ett tillfredsställande sätt. Jag ansluter mig till kommitténs förslag, att i havet det normala medelvattenståndet skall vara avgörande.

I kammarkollegiets yttrande har berörts frågan om innebörden av den enskilda fiskerätten i saltsjön. Kollegiets chef har för sin del uttalat den uppfattningen att denna rätt icke — såsom fallet är med rätten till fiske i insjöar och rinnande vatten — bör betraktas såsom en särskild tillhörighet till fastigheterna utan såsom en till förmån för strandägarna gjord inskränkning i den allemansrätt till fiske, som enligt hans förmenande i princip finnes i dessa vatten. Detta spörsmål har väl huvudsakligen teoretiskt intresse, därest man, på sätt skett vid de ändringar, som vidtagits i 1896 års lag och även jag anser riktigt, förutsätter att ersättning skall utgå till strandägaren för de inskränkningar som kunna göras i hans ensamrätt till fiske. Det synes mig emellertid naturligtast att, såsom kommittén gjort, anse den ifrågavarande fiskerätten helt likställd med den fiskerätt, som tillkommer jordägare i insjöar och rinnande vatten.»

Lagberedningen har i *utlåtande* den 18 maj 1949 ang. lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde (SOU 1949: 23) framhållit att det enligt beredningens mening skulle vara synnerligen olyckligt om ej det nu föreliggande tillfället att i ett sammanhang reglera äganderättens och fiskerättens utsträckning bleve begagnat. Lagberedningen anförde vidare bland annat följande.

»Den uppordning av nu föreliggande rättsläge, som avses med revisionen, torde näppeligen vinnas om man ej ingriper även i nu gällande rättsförhållanden. Man skulle eljest icke erhålla en klar gränsdragning som är oberoende av varjehanda lokala lantmåteriförrättningar eller hävdeförhållanden. Det synes därför önskvärt att en reglering av gränsen mot allmänt vattenområde göres tvingande på det sättet, att äldre äganderätt till vattenområde utanför den nya gränsen upphäves, vare sig rätten grundas enbart på de nuvarande strandvatten- och inomskärsreglerna eller till stöd för den-

samma kan åberopas lantmåteriförrättning, dom e. d. Förefintlig urminnes hävd bör i sådant fall än mindre tillerkännas verkan. — — — Då gränsdragningen beträffande det enskilda vattenområdet har till syfte att bestämma omfattningen av fastigheternas ägovälden och sålunda ange de områden som äro föremål för enskild äganderätt, kan det icke i och för sig vara lämpligt att låta en befogenhet som i princip åtföljer äganderätten — fiskerätten — hänföra sig till område, som icke ingår i fastighet och ej heller kan vara föremål för äganderätt. — — — Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar emellertid bestämmelser om utvidgning av det enskilda fiskevattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Dessa bestämmelser kunna betraktas som en av de lokala förhållandena påkallad modifikation av den s. k. kilometerregeln. De ovan angivna skälen för en enhetlig reglering synas följdriktigt leda till att även nämnda bestämmelser läggas till grund för avgränsningen mellan enskilt och allmänt vattenområde.

På grund härav förordar beredningen att i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptages bestämmelse att vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vattenområde utöver vad som enligt huvudregeln är enskilt vatten, även sådant vattenområde skall hänföras till fastigheterna.

Den allmänna regeln för äganderättens utsträckning i havet bör gälla även för rikets västra kust, där enskild fiskerätt kvarstår om ock i begränsad omfattning. Vid Skånes västra kust skall enligt 18 § i det till lagrådet remitterade förslaget varje svensk medborgare äga rätt att fiska inom det enskilda fiskevattnet. Yttergränsen för detta kommer här att sakna praktisk betydelse. Det kan ifrågasättas, om under sådana förhållanden anledning finnes att tillerkänna strandägarna äganderätt till vattenområde enligt huvudregeln. Emellertid synes det tveksamt om man för denna kuststräcka bör helt utesluta äganderätt till vattenområde, således även vattenområdet närmast stranden. Att här fastställa en särskild, i vattnet gående gräns torde icke böra komma i fråga. Huvudregeln bör därför tillämpas även för Skånes västra kust.»

Sedan Kungl. Maj:t på föredragning av *chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg*, den 18 juni 1949 till lagrådet remitterat ett av lagberedningen upprättat förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, har *lagrådet* förordat att båda de remitterade förslagens gränsbestämmelser skulle på närmare angivet sätt sammanföras i en enda lag: större klarhet och överskådlighet skulle vinnas, om alla bestämmelser rörande vattenområdenas uppdelning i allmänna och enskilda samlades i gränslagen, medan fiskerättslagens uppgift begränsades till att ange vilka regler som skulle gälla för rätten att fiska i vatten av dessa båda olika slag.

I fråga om den paragraf i gränslagen som behandlar gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten i havet har lagrådet anfört bland annat följande.

»Det kan icke förnekas, att reglerna i denna paragraf äro långt ifrån lätt-tillgängliga. Såvitt lagrådet kunnat finna, beror detta emellertid på själva ämnets invecklade beskaffenhet. Även om lagens tillämpning ur denna synpunkt till en början kan vålla svårigheter, torde man dock kunna förvänta, att stadgandenas innebörd inom en ej alltför lång tid skall tränga in i det allmänna medvetandet.»

I övrigt må beträffande lagrådets yttrande hänvisas till prop. nr 59 s. 43—49.

Kungl. Maj:t har i *nu förevarande propositioner* biträtt lagrådets hemställan att alla bestämmelser rörande vattenområdenas uppdelning i allmänna och enskilda samlades i gränslagen. Däremot har det icke ansetts påkallat att — på sätt en av lagrådsledamöterna hemställt — redan i huvudtexten meddela föreskrifter om vilka rättsverkningar som skulle tillkomma den nya indelningen i allmänt och enskilt vatten.

Den nu lämnade redogörelsen avser närmast gränsen mellan allmänt och enskilt vattenområde i havet. Härefter må behandlas motsvarande gräns i s ö t v a t t e n.

Enligt 5 § 1896 års lag äger i insjöar och rinnande vatten strandägaren utan intrång av annan nyttja fiskevatten som är beläget inom hans fastighets rå och rör eller eljest till dess ägor hör. Bestämmelsen utgår från den sedan gammalt i vårt land gällande grundsats som kommit till uttryck i 12 kap. 4 § jordabalken, nämligen att sötvattensområdena tillhöra strandfastigheterna. Något utrymme för fritt fiske i sjöar och vattendrag lämnar detta stadgande icke.

I fråga om vissa större insjöar innehåller emellertid 6 § 1896 års lag en särskild bestämmelse. Där stadgas att »i de delar av större insjöar, till vilka strandäganderätten sig icke sträcker och där ej heller eljest enskilt fiske är kronan förbehållet eller annan tillhörigt», skall om fisket gälla vad i lagens 1 § sägs om fiske i öppna havet, d. v. s. fiskerätt skall där tillkomma varje svensk undersåte.

Beträffande tillämpningen av denna bestämmelse må hänvisas till fiskerättskommitténs betänkande (s. 140 ff.).

Lagberedningen har i sitt *jordabalksförslag* upptagit att samma regler som utarbetats för fastigheternas utsträckning i havet skulle äga motsvarande tillämpning i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Dock skulle till grund för tillämpningen av strandvattenregeln och kilometerregeln läggas vattenstånd, som i viss mån skilde sig från medelvattenståndet.

Enligt *fiskerättskommitténs* förslag till fiskelag bestämdes gränsen för enskilt fiskevatten i havet efter samma regler som upptagits i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Även för Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland skulle i princip motsvarande regler gälla. Därutöver skulle emellertid vissa öppna vattenområden i västra delen av

Södra Hjälmarens och i södra delen av Storsjön hänföres till enskilt fiskevatten.

Mot ståndpunkten att sötvatten i regel skall utgöra enskilt fiskevatten har någon erinran ej framställts i *yttrandena*. De uttalanden, som gjorts om nu ifrågavarande avsnitt av betänkandet, ha i stort sett endast avsett frågan om gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten i nyssnämnda fyra insjöar. Även härvidlag har kommitténs förslag i allmänhet tillstyrkts, dock med vissa erinringar av huvudsakligen lokal karaktär.

I *det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske* föreslogs att fritt fiskevatten skulle finnas, förutom i Väneren, Vättern, Hjälmarens och Storsjön, jämväl i vissa delar av Mälaren.

Lagberedningen tillstyrkte i sitt *utlåtande* att i Hjälmarens och Storsjön det enskilda vattenområdet utvidgades i enlighet med vad som föreslagits för det enskilda fiskevattnet men vidhöll i sitt utlåtande att när det gällde äganderätten borde vattenområdet i Mälaren i sin helhet anses såsom enskilt (s. 32).

Lagrådet har i fråga om Mälaren framhållit att önskemålet om att fisket skulle vara fritt i vissa delar av denna sjö kunde tillgodoses genom en regel, som i erforderlig utsträckning tilläte frifiske utan hinder av att vattnet vore enskilt.

Vad lagrådet sålunda hemställt har iakttagits i *propositionerna*.

I gränslagsförslaget har förutsatts att alla vattendrag och insjöar, för vilka särskilda regler ej givits, i sin helhet äro att hänföra till enskilt vatten. För utformningen av fiskelagen är det emellertid av värde att denna grundsats kommer till uttryck i lagtexten, och därför har i gränslagen införts ett stadgande att i annat vattenområde än havet allmänt vatten finnes allenast i Väneren, Vättern, Hjälmarens och Storsjön i Jämtland.

I Kungl. Maj:ts förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde har även upptagits ett stadgande av innehåll att om allmänt vatten finnes vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd i havet efter det normala medelvattenståndet och i de stora sjöarna efter närmare angivna vattenstånd. Äganderätten till dylika öar och holmar beröres i princip ej av förslaget. Beträffande hithörande frågor må hänvisas till propositionen (s. 18 f., 30—32).

Jakträtten kring dylika landbildningar har varit föremål för särskild utredning (prop. nr 59 s. 10, 19, 30; jfr särskild proposition, nr 216, och utskottsutlåtandet nr 25).

I slutbestämmelserna till gränslagen har upptagits ett stadgande om hur det skall förfaras med vattenområde, som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag. Härom hänvisas till propositionen (s. 13 f., 20—24, 33 f.).

Motioner.

I *motionen II: 423* har — under hemställan om skyndsam och allsidig utredning om allemansrätt m. m. — yrkats avslag å propositionen.

Avslag har, under kritik särskilt av den s. k. kilometerregeln, yrkats också i *motionen I: 523*.

I flera motioner har påyrkats en gränsdragning som skulle låta mera vatten än enligt propositionen bli allmänt. Sålunda har i likalydande *motionerna II: 445* och *I: 359* — med en motivering som närmast anknyter till västkustförhållanden — hemställts att 2 § måtte få följande lydelse: »Till fastigheterna hänföres i havet allt vatten inom tvåhundra meter från fastlandet». I *motionen II: 427* har — med utgångspunkt närmast från förhållandena i Väneren — yrkats att punkten 1 i nyssnämnda paragraf måtte få följande lydelse: »Allt vatten inom etthundraåttio meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom på stäl- len, där den stranden följande kurvan för högst två meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva.» Vidare har i *motionen II: 428* hemställts att punkten 2 av förenämnda paragraf måtte få följande lydelse: »Allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än sexhundra meter, räknat från fastlandet eller ö eller holme av minst ett- hundra meters längd, dock med den inskränkningen att ej på grund där- av skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fast- landet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse.» Slutligen har i *motio- nen II: 623* yrkats att den i 3 § föreslagna särregeln för del av Norrbottens län måtte utgå.

Å andra sidan har i flera motioner förordats en gränsdragning som skulle låta mera vatten än enligt Kungl. Maj:ts förslag bli enskilt. Sålunda har i likalydande *motionerna I: 357* och *II: 437* yrkats att riksdagen ville ägna särskild uppmärksamhet åt och i görlig mån beakta ett från kust- och skärgårdsbefolkning i Stockholms län framfört önskemål om att den i gräns- lagsförslaget angivna minimistorleken av öar och holmar — minst ett- hundra meters längd — måtte utgå. I likalydande *motionerna I: 355* och *II: 431* samt i *motionen II: 430* ha påyrkats närmare angivna lokala jämkn- ningar av gränsen inom Kalmar län. Beträffande fastigheterna å Runnö och Vällö i nyssnämnda län har i likalydande *motionerna II: 624* och *I: 525* yr- kats att frågan om nya gränser måtte uppskjutas. Slutligen har i likalydan- de *motionerna II: 429* och *I: 366* hemställts att lagen om gräns mot allmänt vattenområde måtte ges sådan utformning att

1) fiskevatten i havet tillföres fastigheterna jämväl kring öar, holmar och skär med mindre än 100 meters längd;

2) Kungl. Maj:t må äga rätt vidtaga jämknningar i gränsdragningen enligt huvudreglerna, då sådan gränsdragning skulle föranleda uppkomsten av ofullständiga jordbruk bland kustsmåbruken; och

3) gränsdragning i enlighet med vad som föreslås i 3 § även efter lagens ikraftträdande må kunna ske genom beslut av Kungl. Maj:t efter förslag av

fiskevärderingsnämnd; dylika gränser skulle inläggas på normerande kartor.

I sistnämnda två motioner har tillika yrkats att de i propositionen föreslagna lagarna skulle träda i kraft först den 1 januari 1953.

Utskottet.

Såsom ett allmänt omdöme om den föreslagna lagstiftningen om gräns mot allmänt vattenområde vill utskottet uttala att densamma efter klara och överskådliga linjer sökt åstadkomma en lämplig och rättvis ordning.

Lagförslaget ger uttryckliga stadganden om hur långt ut i havet och större insjöar fastigheternas ägovälde sträcker sig. Annorlunda uttryckt regleras här i vad mån rikets vattenområden skola anses ingå i fastigheterna eller utgöra »allmänt vatten», som ej omfattas av enskild äganderätt. Gränsdragningen har till stor del bestämts av fiskerättsliga hänsyn och övrensstämmen nära med den i nuvarande lag angivna gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Såsom i propositionen sägs ansluta de föreslagna bestämmelserna också väsentligen till rådande uppfattning om äganderättsgränsen. I en av de väckta motionerna (II: 423, jfr 424) har visserligen hävdats att vattenområdena i vårt land vore kronans och att den föreslagna lagstiftningen skulle frånhända staten och allmänheten »enorma» vattenområden. Motionen ger emellertid i detta hänseende en bild av rättsläget som utskottet icke anser riktig. Vad först angår sötvattnen, bortsett från de största insjöarna, har rättsutvecklingen i Sverige redan tidigt nått fram till att dessa vatten helt tillhörde de angränsande fastigheterna, något som framgår bl. a. av det ännu gällande stadgandet i 12 kap. 4 § jordabalken av 1734 års lag. Beträffande saltsjön har ända sedan 1766 års fiskeristadga gällt att till fastigheterna skulle hänföras alla vattenområden »inomskärs». Huru denna bestämmelse i särskilda fall skulle tolkas har varit föremål för olika meningar, men själva principen har varit klart fastslagen. Sedan denna fiskeristadga utfärdades, ha snart två sekler förflutit, och jordägarna, stora och små, ha inrättat sig efter det rättsläge som uppstått. Vad nu sagts om inomskärsområdena gäller även de vid öppna havsstranden och utom skären belägna vattenområdena närmast stranden, vad som i 1766 års stadga kallats »landgrundet» och som i senare författningar, såvitt fiskerätten angår, beskrivits såsom det vatten, som finnes till och med ett visst avstånd från en närmare angiven djupkurva invid stranden. Vad slutligen vidkommer de största insjöarna, där rättsläget varit förhållandevis oklart, synas dessa sjöar i äganderättsligt hänseende ha intagit en viss mellanställning mellan övriga sötvattenområden och saltsjövatten. Sammanfattningsvis kan fastslås att Kungl. Maj:ts förslag i princip icke avser att »skänka» strandägarna nya vattenområden utan att precisera gränserna för de områden som redan tillkomma dem. Häremot strider icke att då man sökt sig fram efter nya linjer, man varit tvungen att i någon mån bortse från rådande lokala förhållanden.

Den utgångspunkt för lagstiftningen som nu angivits anser sig utskottet böra godtaga.

Att det hos oss rätt och råder en vidsträckt rätt för envar att även på enskilt vattenområde färdas med båt och att utnyttja detsamma för badning m. m. strider icke mot grundsatsen att äganderätten till området tillkommer den enskilde fastighetsägaren. Nu förevarande lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde och om rätt till fiske avser därför icke att — såsom i motionen gjorts gällande — »inskränka på allmänhetens fria sektor för fritids- och rekreationsändamål» eller att beskära rätten att beträda annans mark. Tvärtom innefattar denna lagstiftning i vissa hänseenden en precisering och förstärkning av »allemansrätten» att beträda och för fiske nyttja annans strand och vattenområde (jfr 27 § första stycket förslaget till lag om rätt till fiske).

Det nuvarande oklara rättsläget i fråga om gränserna kan enligt utskottets övertygelse i en nära framtid på många håll väntas föranleda en växande osäkerhet, såvida icke nya och mera preciserade gränsdragningsregler kunna skapas. En övergång till nya regler måste självfallet, icke minst med hänsyn till ämnets invecklade beskaffenhet, till en början vålla vissa svårigheter, men man torde kunna förvänta att de nu föreslagna stadgandenas innebörd ganska snart skall ha trängt in i det allmänna medvetandet.

Den föreslagna gränsen i havet är, med undantag för vissa kuststräckor, liksom gällande fiskerättsgräns i princip rörlig i så måtto, att den är underkastad förskjutning i samband med landhöjningen och andra geografiska förändringar. Dess läge bestämmes direkt av lagens stadganden enligt tre huvudregler sålunda att till fastigheterna hänföres vad man med korta benämningar kan kalla »strandvatten» (vattnet från stranden 300 meter ut samt längre ut beläget vatten som ligger inom den stranden följande kurvan för 3 meters djup), »kilometervatten» (skärgårdsfjärdar och vikar, som sakna bredare förbindelse med öppna havet än en kilometer), och »enklavvatten» (vatten som har förbindelse med öppna havet allenast över annat enskilt vatten).

Särskilt med tanke på den allt större rörlighet, som utmärker yrkesfisket och samfärdseln över huvud, är det viktigt att gränsen lätt kan bestämmas genom allmänna regler i lagen och enkla observationer i naturen. Det skulle medföra avsevärda praktiska svårigheter om man dessutom måste göra sig underrättad om de lokala avvikelser, som kunde ha gjorts i administrativ ordning. Alldeles oavsett att det skulle strida mot allmänna rättsnormer att Kungl. Maj:t skulle få bestämma äganderättsgränser, måste utskottet därför avstyrka den motionsvis (II: 429 och I: 366) framförda tanken att jämkningslag skulle kunna beslutas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Vad angår strandvattenregeln innebär förslaget i förhållande till gällande fiskerättslag en betydande förenkling. För den enskilde äro de nya reglerna vida lättare att tillämpa än de gamla. Att bestämma ett avstånd direkt från strandlinjen måste vara bekvämare och ge säkrare resultat än att bestämma avståndet från »det ställe invid stranden där stadigt djup av två meter vidtager». Också huru långt strandvattenområdet sträcker sig vid särskilt

långgrunda stränder, sådana där man ännu 300 meter från land icke nått ut till 3 meters djup, är från båt i regel lätt att bedöma, särskilt som man därvid har ledning av sjökortens djupkurvor. Huruvida den nya konstruktionen av strandvattenregeln lokalt kan innebära en ökning eller minskning av strandägarnas rätt beror väsentligen på dels huruvida stranden är brant eller långgrund och dels hur gällande lagbestämmelse om »stadigt djup» av två meter är att läsa. Enligt den tolkning, som fiskerättskommittén stannat för, torde det få anses att man med nämnda lagbestämmelse åsyftat »den stranden följande kurvan» för högst det angivna djupet. En sådan kurva för högst två meters djup utgör »en djupkurva innanför vilken endast finnes mindre djup än 2 meter», varvid dock hänsyn ej toges till »isolerade djuphålör, som ligga inom det från stranden utlöpande grundbältet av mindre djup än 2 meter» (SOU 1947: 47 s. 63). Med denna tolkning av gällande regel torde lagförslaget ge strandägarna i huvudsak samma område som nu. Den omständigheten att vid någon del av kusten strandägare gentemot andra strandägare i stället ha tillämnat en för dem gynnsammare tolkning (t. ex. den s. k. hoppningsregeln, se SOU 1947: 47 s. 62 f.), kan icke i och för sig vara bindande för frifiskarena eller det allmänna. Endast sällan torde strandägare kunna åberopa någon sådan »särskild rättsgrund», som skulle kunna ge dem större rätt än lagens allmänna regler.

Utskottet kan ej förorda den avvikelser från propositionen att — såsom i en av motionerna (II: 427) föreslagits — 300-metersavståndet inskränkes till 180 meter och 3-metersdjupet till allenast 2 meter: en så stark inskränkning skulle genomgående innebära intrång i enskild rätt och medföra betydande ersättningsanspråk mot det allmänna.

I likhet med vad som i Kungl. Maj:ts förslag uttalats finner utskottet det uteslutet att kring varje landbildning, om än aldrig så obetydlig, vattnet skulle bli enskilt. Den föreslagna regeln att enskilt vatten skall tilläggas endast sådana öar, som ha en längd av minst 100 meter, synes utskottet kunna godtagas. Vid friliggande landbildningar — sådana som icke ligga inomskärs eller i nära anslutning till en större ö — beror enligt gällande rätt frågan huruvida allmänheten har fiskerätt eller ej i princip på huruvida landbildningen hör eller icke hör till sådana »i saltsjön belägna skär och holmar, vilka icke till något hemman höra eller under särskilda villkor innehavas» (1896 års lag om rätt till fiske 1 §); kring dylika skär och holmar har allmänheten rätt att fiska men i princip ej vid andra skär och holmar. Frågan huruvida en landbildning är att hänföra till dylika »skär och holmar» är emellertid svårlöst, och i varje fall saknar i regel den som kommer från annan ort kunskap därom. Redan med hänsyn till den ökande trafiken till sjöss och till fiskets allt större rörlighet är det enligt utskottets mening nödvändigt med en enkel och lättillämpad regel för att avgöra huruvida vattenområdet kring friliggande landbildningar är enskilt eller allmänt. Mest naturligt är då att, såsom föreslagits i propositionen, anknyta till storleken av öarna. Genom propositionens av utskottet godtagna regel fastslås att vattnet är allmänt omkring alla friliggande öar, som äro mindre än 100 meter i längd, oavsett huru det förhåller sig med äganderät-

ten till själva ön (och alltså även oavsett huruvida ön tillhör de »skär och holmar», om vilka talas i 1 § av gällande fiskerättslag). Fördelen av den angivna regeln minskas icke av att allmänheten kan ha fiskerätt även kring större öar, som tillhöra den i 1 § fiskerättslagen angivna kategorien. Att, såsom föreslagits i några motioner (I: 357 och 366 samt II: 429 och 437), låta rätt till enskilt vatten följa även mindre landbildningar skulle icke blott medföra, att nu nämnda fördel försvunne, utan även att över huvud det enskilda vattenområdet väsentligen vidgades. Överallt, där stränderna slutta brant som vid friliggande öar är mest vanligt, innebär regeln att gränsen för enskilt vatten skall räknas 300 meter från stranden att området för det enskilda vattnet blir större än nu. Om då inom den yta, med vilken det enskilda vattnet vidgas, befinner sig någon landbildning, huru liten som helst, kommer icke blott denna landbildning att kunna tillhöra ägaren av det enskilda vattenområdet, utan dessutom kommer enskilt vatten att finnas 300 meter ut från landbildningen i fråga. Detta kan innebära väsentligt vidgad enskild rätt till vatten. För en dylik utvidgning av det enskilda vattnet finnas enligt utskottets åsikt inga bärande skäl. Även andra konsekvenser skulle uppstå. Sålunda kan ett borttagande av regeln, att en landbildning skall vara minst 100 meter lång för att tilläggas enskilt vatten, leda till svårberäknliga verkningar, om i sund, som äro bredare än 1 km, räknat från fastlandet eller från ö av minst 100 meters längd, finnas enstaka småöar. Dessa komma då att omgivas med strandvatten om 300 meters bredd, vilket vatten tillsammans med övriga landbildningars strandvatten kan bilda ett sammanhängande bälte och därigenom enligt »enklavregeln» göra hela den innanförhängande fjärden till enskilt vattenområde. Detta kan bli fallet även om öarna äro så små att de ej ens markerats på sjökortet. Likaså kan en krans av småöar belägna på ett inbördes avstånd av högst 600 meter med sina strandvatten bilda långa »kedjor» av enskilt vatten, som förvandla mellanliggande delar av havet till enskilt vatten. Även andra praktiska olägenheter kunna uppkomma. Utskottet avstyrker alltså nyssnämnda motioner i vad de avse frångående av Kungl. Maj:ts förslag att endast öar av minst 100 meters längd skola tilläggas rätt till enskilt vatten.

Såsom redan nämnts skall enligt Kungl. Maj:ts förslag i vikar och skärgårdar den enskilda äganderätten omfatta icke blott strandvattnet utan också andra vattenområden i den mån dessa sakna bredare förbindelse med öppna havet än 1 km. Från vissa håll har det påyrkats att denna s. k. kilometerregel måtte utgå och sålunda vattenområdet utanför strandvattnet bli va allmänt vatten. Ett bifall till detta yrkande kan få återverkning både för fiskerätten och för andra rättigheter.

Skulle kilometerregelns bortfallande följas av ett allmänt frigivande av fisket utanför strandvattenområdet, skulle man enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt, särskilt inne i ostkustens skärgårdar, få en större förändring av bestående rättsliga förhållanden än som kan anses påkallat av något allmänintresse. Skulle man åter låta fisket utanför strandvattenområdet fort-

farande bli enskilt, skulle man förlägga gränsen för enskilt vattenområde närmare stranden än gränsen för den enskilda fiskerätten, vilket redan av lantmäteritekniska skäl vore olämpligt. Vidare torde en gräns för enskilt vattenområde, som icke sammanfaller med gränsen för enskilt fiske, där sådant finnes, i regel komma att få så ringa aktualitet, att den näppeligen kommer att leva i kustbefolkningens medvetande. Även hänsynen till sjöfågeljakten m. m. i skärgårdarna talar för att man åt fastigheterna bör bibehålla vissa vatten utöver strandvattnen. Med denna utgångspunkt söker lagförslaget på ett klarare sätt än hittills fastslå vilka vatten som sålunda skola vara förbehållna fastigheterna. Den nu gällande fiskerättslagens uttryck »inomskärs» och »utom skären» äro till sin innebörd så svävande att de lämnat utrymme för högst växlande tolkningar. I anslutning till uttalanden under förarbetena till 1896 års lag har fiskerättskommittén valt att bygga på den grundsatsen att ett vattenområdes förbindelse med havet bör ha en viss minsta bredd för att området skall betraktas som »öppet» och fisket där anses fritt utanför det egentliga strandvattenområdet. Denna metod, som även är propositionens, är också enligt utskottets mening den bästa. Det mått kommittén föreslagit, nämligen en kilometer, synes så nära som över huvud med en generell regel är möjligt ansluta till den ursprungliga tanken bakom inomskärsbegreppet (jfr SOU 1947: 47 s. 70), samtidigt som det ger en praktiskt användbar linje.

Också vid beräkning av 1-km-avståndet skall man enligt Kungl. Maj:ts förslag bortse från öar och holmar av mindre längd än 100 meter. Även på denna punkt ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag. Att, såsom förordats i två motioner (I: 357 och II: 437), vid km-avståndets bestämmande medräkna också mindre holmar, skulle låta mera vatten bli enskilt än vad som skulle följa enligt en riktig och rimlig tolkning av gällande rätt och skulle därtill ofta medföra ojämnt resultat.

Kilometerlinjen utgör enligt propositionen en enda sammanhängande linje längs fastlandskusten. Utanför denna linje skall endast strandvattenregeln tillämpas. Kilometerregeln skall alltså enligt propositionen icke äga tillämpning vid Gotland eller Öland eller andra friliggande öar eller ögrupper i ytterskärgårdarna. Utskottet ansluter sig till vad sålunda föreslagits.

De båda nu angivna huvudprinciperna, strandvattenregeln och kilometerregeln, kompletteras som nämnts av en tredje regel, en »enklavregel», av den innebörden att ett vattenområde, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt de båda första reglerna är enskilt, blir enskilt vatten. Utskottet godkänner även enklavregeln.

Genom dessa regler har propositionen avsett att säkerställa strandägarernas rätt till de inre och mera slutna vattenområdena, medan vattnen i de öppna fjärdarna och de yttre skärgårdarna lämnas fria för envar på något avstånd från stranden.

Om utskottet alltså i princip godtar strandvattenregeln, kilometerregeln och enklavregeln, anser utskottet emellertid att i fråga om vissa kuststräckor en ändring i Kungl. Maj:ts förslag bör ske. Skulle, på sätt utskottet

vid behandlingen av det i propositionen nr 60 framlagda förslaget till lag om rätt till fiske förordar, praktiskt taget allt fiske vid hela västkusten komma att lämnas fritt för varje svensk medborgare, kommer vid denna kuststräcka gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vattenområde att sakna fiskerättslig betydelse. Vidare är, enligt vad utskottet inhämtat, vid denna kuststräcka sjöfågeljakten utanför strandvattnet av mycket ringa vikt. De övriga enskilda rättigheter, som bero av äganderätt till vattenområde, torde i dessa vatten sakna praktiskt intresse. Enligt utskottets mening bör då för västkustens del kilometerregeln slopas och alltså omfattningen av det enskilda vattnet bestämmas blott av strandvattenregeln jämte enklavregeln. Sistnämnda regel kommer då att medföra att vattenområden, som sakna förbindelse med öppna havet av större bredd än $(300 + 300 =)$ 600 meter, komma att bli enskilt vatten. Den begränsning i förhållande till propositionen av strandäganderätten, som utskottet alltså föreslår, tillmötesgår i viss mån önskemål som framförts särskilt från västkusthåll (jfr motionerna I: 359 och 523 samt II: 423, 427, 428 och 445). Man vinner också en förenkling av lagtexten.

Eftersom Skånes södra och östra kuster praktiskt taget sakna skärgård, synes kilometerregeln kunna undvaras även beträffande vatten vid dem. Att ytterligare minska kilometerregelns tillämplighet torde icke vara lämpligt. Kilometerregeln bör alltså gälla från finska gränsen ned till och med den blekingska skärgården med slutpunkten lämpligen förlagd till Listershovud.

För genomförande i redaktionellt hänseende av utskottets nu angivna uppfattning torde de i gränslagsförslagets 2 § upptagna reglerna böra fördelas på två paragrafer. I en första paragraf (2 §), med giltighet för alla havskuster, torde strandvatten- och enklavreglerna böra upptagas, varefter i en andra paragraf (3 §), med giltighet endast för rikets östra kust, kilometerregeln införes. För att undvika att den senare paragrafen måste kompletteras med en särskild enklavregel av innehåll att också det vatten skulle vara enskilt som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten, som enligt strandvatten- eller kilometerreglerna är enskilt, synes kilometerregeln — alltså den speciella ostkust- (och insjö-) regeln — kunna införas i lagtexten som en utvidgning av den i förra paragrafen upptagna enklavregeln, sålunda att även om någon öppning skulle överstiga en bredd av 600 meter men icke vara större än 1 km, det innanförliggande vattnet skall vara enskilt. Den formulering av lagtexten utskottet valt har bestämts av nödvändigheten att täcka även det, låt vara sällsynta, fallet att en fjärd åt ena hållet är avskuren enligt kilometerregeln av en förträngning av högst 1 km bredd och i andra riktningen står i förbindelse med öppna havet genom en öppning, som visserligen är bredare än 1 km men som i stället spärras av ett grundbälte med högst 3 meters djup.

De lokala modifieringar av kilometerregeln, som i propositionen föreslagits för delar av Norrbottens och Kalmar län, synas väl avvägda. De utvidga det enskilda vattnet bland annat utanför Torne älv och smålandskustens båda viktigaste laxförande åar, Emån och Alsterån. De medföra att den

nya gränsen bättre än eljest ansluter till den gällande inomskärsgården och motiveras — förutom av statsfinansiella och fiskeritekiska skäl — också av önskemålet om en gräns som följer kustens huvudriktning i stora drag och utan alltför många småvindlingar. I motionerna I: 335 samt II: 430 och 431 ha yrkanden framställts om vissa modifikationerna av propositionens förslag vad beträffar Kalmar län till förmån för strandägarna. I motionen II: 623 ha liknande modifikationerna påyrkats i Norrbottens län till förmån för andra fiskande. I fråga om Kalmar län har dessutom i motionerna I: 525 och II: 624 yrkats att i avvidan på ny utredning viss del av kusten skulle undantagas från den nya lagstiftningen.

Vad först angår Kalmar län vill utskottet, i anledning av de väckta motionerna I: 335 samt II: 430 och 431, på grund av vissa säregna förhållanden inom några av de i motionerna berörda områdena, föreslå den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att gränsen utanför Runnö, Vällö och Svartö drages sålunda att sundet mellan Runnö och Vällö (utanför Emåns mynning) och viken söder om Vällö hänföres till enskilt vatten. I övrigt finner utskottet ej skäl tillstyrka dessa motioner. I fråga om den nya lagstiftningens återverkningar på det i dessa trakter viktiga fisket efter ål med bottengarn må i detta sammanhang framhållas de särskilda förmåner för bottengarnsfisket som fiskelagsförslaget avser att bereda genom den tillståndsfria utsträckningsrätten 200 meter utanför tremetersdjupkurvan (3 § förslaget till lag om rätt till fiske) och genom det speciella skyddet mot sådant »frifiske» som kan störa fisket med bottengarn och annan fast redskap (22 § andra st. samma lagförslag, jfr utskottets utlåtande nr 23 s. 51). Med den sålunda föreslagna lösningen av gränsdragningsfrågan finner utskottet ej skäl föreligga att — på sätt yrkats i motionerna I: 525 och II: 624 — i avvidan på ytterligare utredning undanta vissa delar av kusten från den nya lagen.

I Norrbottens län avse ändringsyrkandena skärgården utanför Torne älvs mynning. Denna skärgård intar i viss mån en särställning genom sin storlek, genom vattnets ringa djup och genom det givande fiske med storryssjor som bedrives efter den i gränsälven uppvandrande laxen. Fisket där torde, på sätt uppges i motionen II: 623, i huvudsak utövas av personer som arrendera fiskevatten av strandägarna. För att trygga dessa arrendatorers ställning har i motionen föreslagits att den av Kungl. Maj:t föreslagna gränsen skulle inflyttas sålunda att strandägarnas rätt till vattenområde skulle bestämmas enligt de regler, som föreslås att gälla vid ostkusten i allmänhet. Detta skulle medföra att de nu av enskilda ägda vattenområdena ute på fjärdarna med sina stundom goda fiskeplatser komme att ligga på allmänt vatten. Den inlösen av dylika vattenområden, som alltså skulle ske, måste emellertid medföra synnerligen stora kostnader för det allmänna. Inom de vattenområden, som sålunda komme att inlösas, kunde sedermera fiskeplatser upplåtas av den myndighet, som Kungl. Maj:t kunde bestämma (1 § i den föreslagna lagen om rätt till fiske), men utan ytterligare viktiga ändringar i propositionen skulle arrendeavgift ej kunna föreskrivas. Om sådan avgiftsfri upplåtelse skedde, kunde detta icke gagna mer än ett fåtal personer, och

fördelningen av dessa gratisplatser måste leda till stridigheter och missämja, Skulle åter de inlösta platserna icke vidare upplåtas för fiske med fasta redskap, komme skärpt konkurrens att uppstå om de återstående privatägda platserna. Genom att ändra gränsdragningen på sätt motionärerna yrkat torde man därför icke vinna det ökade skydd för arrendatorerna som avsetts. Det må i detta sammanhang nämnas att frågan om tryggare ställning för fiskearrendatorer har ur allmänna synpunkter behandlats av fiskerättskommittén (SOU 1947: 47 s. 308 f.) och att chefen för jordbruksdepartementet har uttalat att detta spörsmål borde bli föremål för förnyad utredning under medverkan av representanter för olika berörda intressen (prop. nr 60 s. 24). Utskottet vill understryka önskemålet om att sådan utredning kommer till stånd. Till stöd för en begränsning av strandägarnas rätt i Torne-skärgården ha motionärerna också åberopat det allmänna intresset att redskapen icke utsträckas så långt att laxen icke i önskelig omfattning kan komma fram till sina lekplatser. Detta tvivelsutan viktiga intresse torde emellertid tillräckligt tillgodoses dels genom fiskerättslagens bestämmelser om s. k. fiskådra, vilka äro avsedda att gälla även i skärgårdssund, dels ock genom möjligheten för Kungl. Maj:t att i administrativ väg — utan ersättningskyldighet mot enskilda rättsägare — föreskriva ytterligare begränsningar i rätten att utsätta redskap (prop. 60 s. 121—128, 195—200, 229—230; jfr utskottets utlåtande nr 23 s. 61 och 64). Utskottet kan därför ej förorda bifall till motionen II: 623.

Beträffande de stora insjöarna finner utskottet ej anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till gränsdragning. Där skall alltså — förutom strandvattenregeln — också kilometerregeln användas, dock med undantag för vissa delar av södra Hjälmarén och södra Storsjön. Vad som tidigare sagts om »öppna havet» skall för envar av dessa sjöar tillämpas om sjöns öppna huvuddel.

Från vissa skärgårdsområden, särskilt i Stockholms län, har gjorts gällande att den nya gränsdragningen skulle innebära en beskärning av det fiskevatten, som nu är enskilt, och att en för strandägarna fördelaktigare gränsdragning än enligt propositionen skulle motverka den risk som följer av den ökade trafiken att naturen i allt större mån nedskräpas, sjöfågeln oroas under häckningstiden och olaga fiske bedrives. Med något fog kunna dylika invändningar mot lagförslaget göras gällande blott vad beträffar de yttre skärgårdarna, d. v. s. skärgårdarna utanför kilometerlinjen. Innanför denna linje blir ju allt vatten enskilt. Utanför kilometerlinjen förlora strandägarna visserligen den fiskerätt de kunna ha kring holmar under 100 meters längd, men detta motväges i varje fall delvis av att som redan nämnts de vid större öar med stränder, som slutta brant mot djupet, få räkna enskilt fiskevatten längre ut från stranden än nu. I den mån de trots detta skulle göra förlust, få de ersättning i penningar. Någon säker garanti för skydd för naturen mot nedskräpning, mot att sjöfågeln oroas och mot olaga fiske erbjuder vidare icke den omständigheten att vattnet är enskilt. Det kan ej med fog göras gällande att i de delar av skärgårdarna, som äro belägna inomskärs

och alltså ostridigt äro enskilt vatten, nedskräpning, oroande av förefintlig sjöfågel eller olaga fiske skulle vara mindre vanliga företeelser än i de delar av ytterskärgårdarna, där vattenområdena icke anses ingå i fastigheterna. Sjöfågeln häckning kan skyddas genom åtgärder direkt inriktade på detta syfte, exempelvis begränsning i jakttiden och lokala landstigningsförbud under häckningstiden i några ur denna synpunkt särskilt viktiga utskärgårdar. Rovfiske synes böra förebyggas genom att länsstyrelserna utnyttja de möjligheter de ha att med stöd av fiskeristadgan meddela erforderliga regleringsbestämmelser. Vidare kan det ifrågasättas om icke bevakningen bör effektiviseras: de lojala fiskarena kunna med skäl göra anspråk på att överträdelser av bestämmelser givna i allmänt intresse beivras (jfr utskottets utlåtande nr 23 s. 38 och 63). Också en lagstiftning i fiskevårdande syfte torde böra övervägas (jfr utskottets utlåtande nr 23 s. 38 f.). Utskottet anser sig kunna förutsätta att statsmakterna, oberoende av hur äganderättsgränsen bestämmes, uppmärksamt följa utvecklingen i här antydda hänseenden och, om så erfordras, vidtaga lämpliga motåtgärder.

I redaktionellt hänseende må anmärkas att om 2 § uppdelas på två paragrafer, därav följer en omnumrering i de följande paragraferna. Vidare synes utan risk för missförstånd uttrycket »ö eller holme av högst etthundra meters längd» kunna förenklas till »ö av högst etthundra meters längd». Också i 6 § torde utan rubbning av innebörden orden »eller holme» kunna utgå. Enligt förhärskande språkbruk avser ö varje landbildning oavsett dess storlek.

Beträffande gränslagens båda sista paragrafer (gräns vid »friliggande» småholmar och vattenstånd) finner utskottet ej skäl till anmärkning.

Utskottet finner ej skäl att, på sätt yrkats i två motioner (II: 429 och I: 366), tillstyrka att ikrafträdandet av den nya lagstiftningen uppskjutes till en senare tidpunkt än Kungl. Maj:t föreslagit. Behovet av den nya lagstiftningen har blivit alltmer kännbart, och några mera avsevärda anpassningssvårigheter torde i regel ej uppkomma. Den omständigheten att riksdagsbehandlingen ej kunnat slutföras redan under vårsessionen medför icke sådan olägenhet att med lagstiftningens ikrafträdande bör anstå. Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot slutbestämmelsernas innehåll.

Förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt.

Fiskerättskommittén, lagrådsremisserna, lagrådet och propositionen.

Förslaget upptar bestämmelser om ersättning av statsmedel med anledning av såväl den i förevarande proposition upptagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde som ock den i proposition nr 60 upptagna lagen om rätt till fiske.

Fiskerättskommittén har förutsatt, att i den mån den nya lagstiftningen om fiskerätt eller om ägogräns mot allmänt vattenområde medförde intrång

i enskild rätt, ersättning härför skulle utgå av statsmedel i likhet med vad som skett vid tidigare ändringar i fiskerättslagstiftningen (1928, 1930 och 1932). Kommittén har också utarbetat ett särskilt lagförslag i detta ämne.

I motiven till dessa stadganden har kommittén bl. a. anfört, att de regler om rätt till fritt fiske å enskilt fiskevatten i de stora insjöarna, vilka upptagits i förslaget till fiskelag, väsentligen endast innebure ett lagfästade av hittillsvarande fiskepraxis. Något berättigat anspråk på ersättning med anledning av dessa regler kunde därför enligt kommitténs mening icke anses föreligga. Detsamma gällde beträffande det föreslagna stadgandet om fritt fiske med torsksnöre och långrev i saltsjön. I fråga om de fall, då ersättningsrätt ansetts böra medgivas, har kommittén uttalat att frågan, huruvida och i vad mån ersättning borde utgå i det enskilda fallet, finge bedömas med hänsyn till de föreliggande förhållandena. Generellt måste krävas att den inträdda förändringen verkligen kunde anses medföra en märkbar minskning av det till fastigheten hörande fiskets värde. Å andra sidan borde man ej rimligen ställa alltför stora krav på fastighetsägarens förmåga att på ett bindande sätt styrka sina anspråk. Överhuvud vore det enligt kommitténs mening önskvärt att skälighetshänsyn i största möjliga mån anlades vid ersättningsfrågornas prövning. Bland annat borde beaktas att de nya reglerna stundom kunde få både gynnsamma och ogynnsamma verkningar. I sådant fall borde enligt kommitténs uppfattning ersättning utgå endast i den mån skadan eller intrånget övervägde nyttan. Medförde förlusten av fiskerätt indirekt skada, t. ex. genom att fastigheten ej längre lämpligen kunde bestå som en självständig brukningsdel, borde jämväl detta allmänna intrång ersättas.

Ersättningsfrågorna skulle prövas av särskilda nämnder (fiskevärderingsnämnder) med klagorätt till allmän domstol.

I övrigt må beträffande kommittéförslaget hänvisas till betänkandet SOU 1947: 47 s. 28—29, 316—322 (jfr prop. nr 60 s. 135—136) och i fråga om *remissyttrandena* till prop. nr 60 s. 136—138.

Då Kungl. Maj:t till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske men tills vidare lämnade äganderättsgränsen åsido, yttrade *chefen för jordbruksdepartementet* om de fiskerättsliga bestämmelserna i det samtidigt remitterade förslaget till ersättningslag bland annat följande.

»Jag har icke ansett mig böra föreslå att ersättningsrätt skall medgivas i flera fall än de i kommittéförslaget angivna. De i förslaget till lag om fiskerätt upptagna bestämmelserna om fritt fiske på enskilt vatten i de stora insjöarna samt om viss rätt för envar till långrevsfiske på enskilt vatten i saltsjön torde i själva verket icke innebära någon inskränkning av den enskilda fiskerätten utöver vad som redan förut ansetts gälla. Ej heller lär, på sätt jag förut framhållit, den föreslagna befogenheten för Kungl. Maj:t att lämna andra än svenska medborgare tillstånd till visst fiske jämväl på enskilt fiskevatten kunna anses ge upphov till några berättigade ersättningsanspråk.

Vad angår frågan om de närmare förutsättningarna för ersättningsrätt

i varje enskilt fall, delar jag den uppfattning som kommit till uttryck i kommitténs nyss återgivna uttalanden i ämnet. Sålunda bör enligt min mening i princip gälla, att ersättning skall utgå allenast om och i den mån skadan eller intrånget ej uppväges av nytta som lagstiftningen samtidigt må hava medfört. Bland annat av de skäl som anförts av kammarkollegiet har dock någon uttrycklig bestämmelse därom icke ansetts böra upplagas i förslaget.

I övrigt vill jag i detta sammanhang framhålla, att det i sådana fall, då tidsödande utredning måste företagas, torde böra stå nämnden fritt att utdöma ränta samt att, om ömmande omständigheter föreligga, omedelbart tillerkänna sökanden viss gottgörelse i avräkning på det slutliga beloppet. Ej heller härom lär emellertid särskilt stadgande erfordras.»

Angående det i samband med gränslagsförslaget till lagrådet på föredragning av *chefen för justitiedepartementet* remitterade förslaget till ersättningslag må hänvisas till nu förevarande proposition s. 10, 37—40.

Lagrådet har ifrågasatt att ansöknings- och prövningsförfarandet anordnades på ett från förslaget i viss mån avvikande sätt, med besök av nämnderna i vederbörande bygder, kungörelser och preklusionsbestämmelser. Vad lagrådet därutinnan och i övrigt anført återfinnes i propositionen s. 51—56.

Med anledning vad lagrådet yttrat har *chefen för justitiedepartementet* framhållit att meddelanden om tillsättandet av värderingsnämnderna och om orterna för deras kanslier uppenbarligen borde offentliggöras även ute i bygderna och att därvid också borde lämnas uppgift angående preklusionstiden för framställande av ersättningsanspråk och påföljden av dess försittande. Särskild föreskrift syntes emellertid ej erfordras i lagen. Departementschefen har vidare anført bland annat följande.

»På olika håll kan det måhända också visa sig lämpligt att fiskevärderingsnämnden besöker de trakter, där mera omfattande förluster inträtt, samt därvid på förhand kungör tid och plats för besöket med tillkännagivande att de som vilja framställa ersättningsanspråk böra göra detta senast vid sammanträdet i fråga. Därest en ersättningssökande ej efterkommer en sådan anmaning, bör enligt min mening skälig hänsyn därtill tagas vid prövning av fråga i vad mån han skall erhålla gottgörelse för utgifter å ärendet. Däremot synes det icke tillrådligt att — på sätt lagrådet ifrågasatt — låta honom drabbas av en så allvarlig påföljd som förlust av talerätt. Med denna ståndpunkt lär det icke vara påkallat att i lagen upptaga bestämmelser om lokala sammanträden eller om vilka åtgärder fiskevärderingsnämnderna eljest lämpligen böra vidtaga i syfte att mål från en och samma ort såvitt möjligt bli behandlade i ett sammanhang. Erforderliga föreskrifter i dessa ämnen kunna i stället meddelas i administrativ ordning. Ej heller synes det behövas några bestämmelser beträffande frågan huruvida den som redan erhållit ersättning bör kunna få beloppet höjt, därest nya omständigheter yppa sig. Detta spörsmål torde få avgöras från fall till fall på grundval av allmänna rättsregler och med beaktande av att även tilläggsansökning måste göras inom den allmänna preklusionsfristen.»

Motioner.

I *motionen II: 423* har ifrågasatts huruvida jordägare m. fl. kunde vara berättigade till ersättning i den omfattning som förutsatts i Kungl. Maj:ts förslag. I likalydande *motionerna II: 425* och *I: 360* har hemställts att ersättning till jordägare måtte utgå antingen i form av en engångsersättning eller i form av årliga belopp. Ett yrkande (i *motionerna II: 429* och *I: 366*) om senare ikrafträdande av förevarande lagstiftning har redan berörts (s. 12).

Utskottet.

I viss mån har den föreslagna normaliseringen av fastigheternas gräns mot allmänt vatten och de önskade jämkningarna i fiskerätten icke kunnat ske utan att man avviker från bestående rättsförhållanden. I den mån intrång sker i förefintliga rättigheter, är det enligt utskottets mening ofrånkomligt att ersättning skall utgå av statsmedel efter de grunder, som angivits i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan ej ansluta sig till de härifrån avvikande uttalanden, som i *motionen II: 423* gjorts från andra utgångspunkter än dem som i fråga om rättigheter till vattenområde och fiske ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag.

De olika ersättningsfallen framgå av 1 § i den föreslagna lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m. Vid bedömande av ersättningens storlek bör beaktas att de nya reglerna kunna för en och samma rättsägare få både gynnsamma och ogynnsamma verkningar, och över huvud synes det, på sätt fiskerättskommittén framhållit, ej oberättigat att vid uppskattningen av liden skada viss hänsyn tages även till de allmänna fördelar i skilda hänseenden som den nya lagstiftningen i praktiken må medföra för den ersättningsberättigade.

I sådana fall då ett fast fiskeredskap till följd av den nya lagstiftningen ej kan sträckas lika långt ut som tidigare, bör vid ersättningens bestämmande beaktas att åt redskapet, till den längd det fortfarande får utsättas, genom 22 § andra stycket i förslaget till fiskerättslag beretts möjlighet till ett starkare skydd än enligt gällande lag, exempelvis genom att under fiske-säsongen störande frifiske förbjudes inom visst avstånd från redskapet. Vid bestämmandet av ersättningen för att strandägare förlorar ensamrätt att fiska med fast redskap torde viss hänsyn böra tagas till hans möjlighet att med stöd av den allmänna frifiskerätten eller eventuellt efter tillstånd av myndighet ändock fortsätta med sitt fiske.

Vid prövning av ersättningsanspråk för påstådda rättsförluster måste givetvis undersökas huruvida det fiske strandägarna bedrivit ensamma i visst vattenområde vilar på någon rättsgrund, som utesluter andra från att fiska, antingen på den i lagen omtalade strandäganderätten, sådan den med en riktig tolkning av inomskärs- och 180-metersreglerna är att bedöma, eller också på sådan särskild grund, varom talas i 1 § ersättningslagen. Skulle enligt gällande lag ett fiske rättsligen vara fritt för varje svensk medborgare

men har det till följd av de oklara lagreglerna, den avlägsna belägenheten eller andra orsaker faktiskt utövats allenast av de närboende, så har nya lagen endast den innebörden att den klargör att detta fiskevatten — liksom hitills — är allmänt vatten. Då skall tydligen någon ersättning ej utgå för »inflyttning» av den påstådda eller »hävdade» gränsen. Att visst vattenområde vid lantmåteriförrättning intagits i laga skifte torde icke i och för sig utgöra något avgörande bevis för att området är att hänföra till fastigheterna (jfr rättsfallet NJA 1933 s. 490), och de uttalanden, som domstol i tvist mellan enskilda parter kan ha gjort om frivattensgränsens läge, äro enligt allmänna rättsgrundsatser icke utan vidare bindande för andra än parterna själva. För sådant fiske, som sedvanemässigt är fritt för envar, skall givetvis ersättning ej utgå till strandägaren.

Med anledning av ett uttalande i två motioner (II: 429 och I: 366) må framhållas att enligt Kungl. Maj:ts förslag ersättning skall kunna utgå också för skada som uppkommer exempelvis genom att ett ålbottengarn eller annat redskap, som anpassats för en bestämd fiskeplats, hädanefter kommer att bli oanvändbart. Emellertid torde redskapen i regel tämligen lätt kunna anpassas efter de nya fiskeförhållandena.

Ersättningarnas sammanlagda belopp höjes i viss mån av de jämkningar utskottet föreslår i bland annat förslaget till ny fiskerättslag. Ersättningsbeloppen — vilka komma att fördelas på åtskilliga år — kunna emellertid ej väntas bli av sådan storleksordning att statsfinansiella betänkligheter kunna anföras mot den nya lagstiftningen.

I propositionen har förutsatts att ersättningarna skola utgå i form av engångsbelopp. Skäl kunna visserligen anföras för att i stället låta ersättningarna utgå med årliga belopp. Emellertid är detta en fråga, som återkommer även i andra och större sammanhang, t. ex. vid expropriation eller skador enligt vattenlagen (jfr utskottets utlåtande 1950: 11). Anledning torde icke finnas att för nu ifrågavarande, i regel ganska obetydliga belopp, införa en särskild ordning. Det må ock anmärkas att departementschefen velat lämna fiskevärderingsnämnden ganska fria händer i fråga om bland annat möjligheten att giva deldom: sålunda skall det i sådana fall då tidsödande utredning måste företagas stå nämnden fritt att, om ömmande omständigheter föreligga, tillerkänna sökanden viss gottgörelse i avräkning på det slutliga beloppet. Utskottet finner därför ej skäl att tillstyrka det i två motioner (II: 425 och I: 360) framförda förslaget om att ersättningen skulle få utgå i form av årliga belopp.

Beträffande fiskevärderingsnämndernas organisation och arbetssätt vill utskottet endast understryka vikten av att den nya lagstiftningen blir effektivt kungjord ute i bygderna, så att inga rättsförluster skola uppstå endast av obekantskap med lagstiftningens innebörd. Vid utseende av nämndens ledamöter måste givetvis stora anspråk ställas på opartiskhet och erfarenhet i värderingsfrågor.

För att det skall stå fullt klart att fiskevärderingsnämnds beslut skall vara likställt med domstols ej blott i fråga om möjligheterna att få exeku-

tion utan också i fråga om möjligheten att vinna rättelse genom resning och andra extraordinära rättsmedel — även på talan av kammarkollegiet — förordar utskottet att i 7 § tillfogas ett andra stycke av innehåll att om talan ej väckes mot nämndens beslut, skall beträffande beslutet i tillämpliga delar gälla vad i allmänhet är stadgat om domstols dom, vilken vunnit laga kraft. Denna hänvisning syftar framför allt på bestämmelserna i nya rättegångsbalkens 58 och 59 kap. om resning och återställande av förutten tid samt om besvär över domvilla.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen — måtte för sin del antaga följande förslag till

1) Lag

om gräns mot allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet
1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock med den inskränkningen att ej på grund härav skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse; samt

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet
1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

(Kungl. Maj:ts förslag)

3. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 1 eller 2 tillhör fastigheterna.

(Utskottets förslag)

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som väl har annan förbindelse med öppna havet än i 2 § 2 angives men ej av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

3 §.

I Norrbottens och Kalmar län hänföras till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

i *Norrbottens län* vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i *Kalmar län*

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Äskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

4 §.

I Norrbottens och Kalmar län hänföras till fastigheterna även följande vattenområden i havet:

i *Norrbottens län* vid Torne älvs mynning allt vatten innanför en linje från gränsen mot Finland vid 65 grader 35 minuter nordlig bredd västerut till 23 grader 40 minuter ostlig längd från Greenwich, därifrån norrut till 65 grader 45 minuter nordlig bredd och därifrån österut till Seskarö; samt

i *Kalmar län*

allt vatten innanför en linje mellan de södra uddarna av Sladö Ask och Äskeskär,

Idöfjärden och Björkskärsdjupet innanför en linje mellan de sydöstra uddarna av Örskär, Idö Stångskär och Bussan,

(Kungl. Maj:ts förslag)

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets—Vinö Bredhäll—Boskärs nordöstra udde—Örsskärens östra uddar—Logen—Lilla (Södra) Ljusklabb—Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde—Träthällarnas huvudö—Långgrundns norra udde—Slobbsudden—*Runnö sydspets*—*Sandö Örskärs nordspets*—Sandö nordspets—Taktö nordspets—Taktö ostspets—Eneskärs yttre både—Eneskärs sydöstra udde—Vällöromps nordöstra udde, samt

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets—Pata Enskärs nordöstra udde—Pata Enskärs sydspets—Lilla Millgrund—Enskärskläppens ostspets—Ryssby Enskärs ostspets—Långskärs sydöstra udde—Stånggrund—sydöstra udden av Ryggås—Stora Rocknekalvens ostspets—Skägenäslandets nordspets.

4 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1 och 2 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

5 §.

I Hjälmaran och Storsjön hänföres till fastigheterna även följande vattenområden:

i *Hjälmaran* allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan Vraklandet och Vinöns nordvästra udde samt i öster av Vinön och linjen Vinöns sydvästra udde—Fåran—Ramberget—Djursnäsudde; och

(Utskottets förslag)

allt vatten innanför linjen Ljungskärs sydspets—Vinö Bredhäll—Boskärs nordöstra udde—Örsskärens östra uddar—Logen—Lilla (Södra) Ljusklabb—Soen,

allt vatten innanför linjen Tjudö sydöstra udde—Träthällarnas huvudö—Långgrundns norra udde—Slobbsudden—*Oxlenäs*—Sandö nordspets—Taktö nordspets—Taktö ostspets—Eneskärs yttre både—Eneskärs sydöstra udde—Vällöromps nordöstra udde—*Vällöromps sydspets*—*Stora Sillekroks ostspets*—*Gåsö ostspets*, samt

allt vatten innanför linjen Stångskärs sydspets—Pata Enskärs nordöstra udde—Pata Enskärs sydspets—Lilla Millgrund—Enskärskläppens ostspets—Ryssby Enskärs ostspets—Långskärs sydöstra udde—Stånggrund—sydöstra udden av Ryggås—Stora Rocknekalvens ostspets—Skägenäslandets nordspets.

5 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1—3 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

6 §.

I Hjälmaran och Storsjön hänföres till fastigheterna även följande vattenområden:

i *Hjälmaran* allt det vatten som begränsas i norr av skärgården mellan Vraklandet och Vinöns nordvästra udde samt i öster av Vinön och linjen Vinöns sydvästra udde—Fåran—Ramberget—Djursnäsudde; och

(Kungl. Maj:ts förslag)

i Storsjön allt det vatten som mot Storsjöflaket begränsas av räta linjer Andersöns nordvästra udde—Norderöns nordspets—Värköns nordspets—sydöstra udden av Hammarnäslandet.

6 §.

Finnes allmänt vatten vid ö eller holme, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd på sätt nedan sägs.

7 §.

Strandlinjer och vattendjup skola vid tillämpningen av denna lag bestämmas efter förhållandena vid följande vattenstånd:

- i havet normalt medelvattenstånd;
- i Vätern 3,⁶⁰ meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp;
- i Vättern 2,⁹⁷ meter över västra slusströskeln vid Motala;
- i Hjälmarens 2,⁷⁷ meter över södra slusströskeln vid Notholmen; samt
- i Storsjön 292,⁴⁵ meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

(Utskottets förslag)

i Storsjön allt det vatten som mot Storsjöflaket begränsas av räta linjer Andersöns nordvästra udde—Norderöns nordspets—Värköns nordspets—sydöstra udden av Hammarnäslandet.

7 §.

Finnes allmänt vatten vid ö, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen bestämd på sätt nedan sägs.

8 §.

Strandlinjer och vattendjup skola vid tillämpningen av denna lag bestämmas efter förhållandena vid följande vattenstånd:

- i havet normalt medelvattenstånd;
- i Vätern 3,⁶⁰ meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp;
- i Vättern 2,⁹⁷ meter över västra slusströskeln vid Motala;
- i Hjälmarens 2,⁷⁷ meter över södra slusströskeln vid Notholmen; samt
- i Storsjön 292,⁴⁵ meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Vid tillämpning av denna lag skall den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke utgöra hinder mot att området anses ingå i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1951 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel med anledning av att vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa, till följd av nya lagen frångår fastigheterna, är särskilt stadgat.

2) L a g

om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

Där vattenområde jämlikt lagen om gräns mot allmänt vattenområde frångår ägaren, njute han ersättning av statsmedel för värdet av fiskerätt och annan förmån, som han sålunda förlorar, så ock för annan skada som därigenom tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

c) den som den 1 januari 1951 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån, vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om ersättning som sägs i 1 § skall upptagas av särskild nämnd (fiskevärderingsnämnd), inrättad för län eller annat område som Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1956.

3 §.

Fiskevärderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande, utses av Konungen. De båda övriga ledamöterna utses på sätt Konungen bestämmer. För varje ledamot skall finnas en i enahanda ordning som denne utsedd suppleant. Angående omröstning i nämnden skall gälla vad i lag finnes stadgat rörande omröstning i tvistemål vid rådhusrätt.

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

4 §.

Innan fiskevärderingsnämnd avgör ärende angående ersättning, skola sökanden och kronan erhålla tillfälle att framlägga sina synpunkter vid sammanträde inför nämnden. Framställning må dock avslås utan att hava handlagts vid sådant sammanträde, om den uppenbarligen icke förtjänar avseende.

Nämnden må tillerkänna sökanden gottgörelse av statsmedel för utgifter å ärendet i den mån sådan gottgörelse begärts och finnes skälig.

Utskrift av nämndens beslut skall tillställas sökanden.

5 §.

Ersättning till ledamot i fiskevärderingsnämnd skall utgå enligt grunder som Konungen fastställer och gäldas av statsmedel.

6 §.

Närmare bestämmelser angående fiskevärderingsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

7 §.

7 §.

Ersättningssökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut delgavs honom. Erinran härom skall intagas i beslutet.

Ersättningssökande som är missnöjd med fiskevärderingsnämnds beslut äger draga frågan under domstols prövning, såframt han väcker talan mot kronan inom tre månader från det nämndens beslut delgavs honom. Erinran härom skall intagas i beslutet.

Väckes ej, på sätt i första stycket sägs, talan mot nämndens beslut, skall beträffande beslutet i tillämpliga delar gälla vad i allmänhet är stadgat om domstols dom, vilken vunnit laga kraft.

8 §.

Kronans talan i ersättningsfrågor enligt denna lag bevakas av kammarkollegiet.

9 §.

Besvärans fastighet av sökt eller beviljad inteckning för fordran, skall ersättning som enligt 1 § tillerkännes ägaren för minskning i fastighetens värde nedsättas hos länsstyrelsen. Utbetalning till ägaren må dock äga rum, där skadan prövas vara väsentligen utan betydelse för inteckningshavarens säkerhet eller det visas, att denne lämnat sitt medgivande till utbetalningen.

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

Vad i första stycket stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning till innehavare av servituts- eller nyttjanderätt med sämre förmånsrätt än fordringsinteckning.

I samband med att ersättningen bestämmes skall givas tillkänna, huruvida nedsättning skall ske.

10 §.

Har ersättningsbelopp nedsatts, utsätter länsstyrelsen så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning.

Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till ägaren och kända inteckningshavare. Är inteckningshavare okänd, skall länsstyrelsen föranstalta att kungörelse om sammanträdet inom samma tid införes i allmänna tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall med avseende på fördelningen vad i utsökningsslagen stadgas om fördelning av köpeskillning för utmätningssvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

De kostnader, som äro förenade med fördelningen, skola gäldas av statsmedel.

11 §.

Därest vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit å intecknings huvudstol, vare inteckningen till motsvarande belopp utan verkan. I sådant fall åligger det länsstyrelsen att, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan om betalningen till inskrivningsdomaren och tillika insända fördelningslängden. Inskrivningsdomaren har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i fastighets- eller inteckningsboken.

12 §.

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare skall även gälla den som för ogulden köpeskillning äger fordran med förmånsrätt enligt 11 kap. 2 § jordabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

B) att motionerna I: 355, 357, 359, 360, 366, 523 och 525 samt II: 423, 425, 427—431, 437, 445, 623 och 624, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A) här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 november 1950.

På tredje lagutskottets vägnar:

AKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Edmund Eriksson, Nils A. Larsson, Werner, Eskilsson, Grym, Uhlén och Ivar Nilzon;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Andersson i Dunker, Åhman, Andersson i Mölndal, Utbult, Levin och Larsson i Karlstad.

Reservationer:

1) av herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad, vilka beträffande 2 § förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde anfört:

Om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde skall omregleras och man därvid i huvudsak vill följa de i Kungl. Maj:ts förslag angivna riktlinjerna, måste dock med skärpa fasthållas att lagen ej i o n ö d a n bör få kränka bestående rättsförhållanden.

Den strandägande kust- och skärgårdsbefolkningen förtjänar allt stöd i sitt strävsamma arbete. Om ej skärgårdarnas avfolkning skall fortgå, är det angeläget att småjordbruket få behålla sina fiskevatten någorlunda obeskurna. Särskilt betänkligt är ur sådana synpunkter förslaget att endast öar över viss storlek skola ha eget vattenområde och enskild fiskerätt. En sådan lagregel saknar stöd i hittills gällande rätt. Just dess småholmar i de yttre skärgårdarna i havet och i de stora insjöarna äro ofta goda och värdefulla fiskeplatser. För de icke strandägande fiskarena, de må vara yrkesfiskare eller tillfällighetsfiskare, äro dessa vatten av ringa betydelse, men för ägarna äro de ofta av stor vikt såsom stöd åt försörjningsmöjligheterna. Vi anse därför att äganderätt och fiskerätt böra bibehållas kring alla till fastigheterna hörande landbildningar oavsett deras storlek. Därigenom skulle också åt statsverket inbesparas de mångenstädes ganska betydande ersättningsbelopp, som annars icke torde kunna undvikas. Genomföres en sådan regel som den nu angivna, skulle även den i propositionen nr 216 föreslagna ändringen i jaktlagen bli överflödig.

I anslutning till uttryckssättet i 6 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, (vilken i utskottets förslag motsvarar 7 §), där utskottet funnit att ordet »ö» kan omfatta varje landbildning oavsett dess storlek, anse vi att i 2 § av utskottsförslaget uttrycket »ö av minst etthundra meters längd» måtte utbytas mot uttrycket »ö vilken utgör fastighet eller del därav».

Beträffande den i 3 § upptagna s. k. kilometerregeln, som avser att i vikar och skärgårdar i schematiska drag avgränsa vissa mera slutna vattenområden såsom enskilda, torde det däremot av praktiska skäl ej vara tillrådigt att frångå förslaget, att kilometeravståndet skall räknas — förutom från fastlandet — endast från öar av minst etthundra meters längd.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,
att riksdagen måtte för sin del antaga 2 § förslaget till lag
om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

»2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö *vilken utgör fastighet eller del därav* ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.»

2) av herrar *Nils A. Larsson, Andersson* i Mölndal och *Utbult*, vilka beträffande 2 och följande §§ förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde anført:

Vi anse att utskottets utlåtande angående förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde bort vara av följande lydelse:

Såsom ett — — — (de första sexton styckena, s. 13—17, lika med utskottet) — — — från stranden.

För västkustens vidkommande bör dock varken kilometerregeln eller ens enklavregeln gälla.

Då utskottet vid behandlingen av det i propositionen nr 60 framlagda förslaget till lag om rätt till fiske förordar att praktiskt taget allt fiske vid västkusten lämnas fritt för varje svensk medborgare, kommer vid denna kuststräcka gränsdragningen att sakna fiskerättslig betydelse. Enär man på västkusten tidigare icke hävdad inomskärsregeln utan enbart regeln om 180 meter utanför ett stadigt djup av 2 meter, vilken haft betydelse förutom för fiske med fast redskap och fiske av hummer även för sjöfågeljakten, som visserligen ej varit av någon större betydelse men likväl utövats fritt av den icke strandägade kustbefolkningen, komme ett genomförande av enklavregeln på denna kuststräcka att medföra att inomskärsfjordar med mycket stora vattenområden som nu betraktas som allmänt vatten bliva enskilda och en stor befolkningsgrupp berövas bl. a. den jakträtt den nu äger. Strandägarna skulle även få ensamrätt att utanför strandvattnet i dessa fjordar tillgodogöra sig nyttigheter som kunna påträffas på havsbotten, t. ex. upptagande av grus o. d. Enligt utskottets mening kan det ej vara lämpligt att där man icke tidigare har hävdad inomskärsregeln tillägga fastigheterna så stora vattenområden. Utskottet anser därför att skäl tala för att vid västkusten slopa även enklavregeln och att alltså låta omfattningen av det enskilda vattnet bestämmas blott av strandvattenregeln.

Eftersom Skånes södra och östra kuster praktiskt taget sakna skärgård, synes enklavregeln kunna undvaras även beträffande vatten vid dem.

Den begränsning i förhållande till propositionen av strandäganderätten, som utskottet alltså föreslår, tillmötesgår i viss mån önskemål som framförts i motionerna I: 359 och 523 samt II: 423, 427, 428 och 445.

För genomförande i redaktionellt hänseende av utskottets förslag torde de i gränslagsförslaget 2 § upptagna reglerna böra fördelas på tre paragrafer. I en första paragraf, med giltighet för alla havskuster, skulle då upptagas allenast strandvattenregeln, varefter i en andra och en tredje paragraf, med giltighet endast för rikets östra kust, upptoges kilometer- och enklavreglerna.

De lokala — — — (de åtta sista styckena, s. 18—21, lika med utskottet) — — — slutbestämmelsernas innehåll.

Med åberopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,
att riksdagen måtte för sin del
dels antaga 2—4 och 6 §§ förslaget till lag om gräns mot
allmänt vattenområde i följande lydelse:

»2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listers-huvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

4 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listers-huvud i Blekinge hänföres till fastigheterna dessutom allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 2 eller 3 § tillhör fastigheterna.

6 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1—4 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.»;

dels ock med den ändrade beteckningen 5 och 7—9 §§ antaga de av utskottet föreslagna 4 och 6—8 §§ samma lag.

3) av herrar *Werner, Eskilsson, Ivar Nilzon, Andersson* i Dunker och *Larsson* i Karlstad, vilka beträffande ikraftträdandet av båda de i propositionen föreslagna lagarna anfört:

Med hänsyn till omfattningen av den nya lagstiftningen om gräns mot allmänt vattenområde och om rätt till fiske m. m. synes det lämpligt att med lagstiftningens ikraftträdande anstår till den 1 januari 1953. Därigenom beredas strandägarna och de fiskande bättre möjlighet till en anpassning av sina åtgärder i anslutning till den nya lagstiftningen, samtidigt som det kan förutsättas att kännedomen om de nya reglerna hunnit sprida sig bland allmänheten. Därför hemställs,

A. att riksdagen måtte för sin del antaga slutbestämmelserna i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

»Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Vid tillämpning — — — (lika med utskottet) — — — i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1953 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som provas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning — — — (lika med utskottet) — — — särskilt stadgat.»

B. att riksdagen måtte för sin del antaga 1 och 2 §§ i förslaget till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. samt slutbestämmelsen till nämnda lag i följande lydelse:

»1 §.

Där vattenområde — — — (lika med utskottet) — — — tillskyndas honom.

Ersättning av statsmedel för värdet av förlorad förmån och för annan skada tillkomme ock

a) jordägare, vilkens fiskerätt inskränkes därigenom att jämlikt 6—13 §§ eller 18 § lagen om rätt till fiske annan än innehavaren av den enskilda fiskerätten må bedriva fiske, som enligt äldre lag var förbehållet strandägaren,

b) den som enligt urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund innehar fiskerätt, vilken helt eller delvis blir utan verkan till följd av att enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde och lagen om rätt till fiske enskild fiskerätt ej gäller i allmänt vatten eller till följd av stadgandena i 6—20 §§ sistnämnda lag, samt

e) den som den 1 januari 1953 på grund av servituts- eller nyttjanderättsupplåtelse åtnjuter förmån vilken helt eller delvis går förlorad av skäl som förut i denna paragraf är sagt.

2 §.

Fråga om — — — (lika med utskottet) — — — Konungen bestämmer.

Anspråk på ersättning skall vid påföljd av talans förlust framställas hos nämnden före den 1 januari 1958.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.»
